

DOI 10.37491/UNZ.105.7
УДК 351:364.4(477)(045)

Наталія МАРТИНЮК¹

РОЛЬ НЕДЕРЖАВНОГО СЕКТОРУ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ У НАДАННІ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ У СУЧАСНИХ УМОВАХ

Досліджено сучасний стан, проблеми та перспективи залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг у територіальних громадах України в умовах децентралізації, реформування системи соціального захисту та повномасштабної війни. Проаналізовано нормативно-правові засади участі недержавних надавачів у системі соціальних послуг та основні механізми їхньої взаємодії з органами місцевого самоврядування, зокрема соціальне замовлення, публічні закупівлі, конкурси соціальних проєктів і державно-приватне партнерство. Встановлено, що, попри законодавче закріплення рівного статусу надавачів, незалежно від форми власності, у системі соціальних послуг продовжують домінувати державні та комунальні установи, тоді як потенціал неурядових організацій використовується недостатньо. Виявлено значний територіальний дисбаланс у залученні недержавних надавачів та обмеженість доступу до їхніх послуг у малих міських і сільських громадах. Визначено особливу роль неурядових організацій у наданні дефіцитних і спеціалізованих соціальних послуг, оперативному реагуванні на нові соціальні виклики та залученні позабюджетних ресурсів. Проаналізовано основні перешкоди розвитку недержавного сектору: нестабільність фінансування, недосконалість соціального замовлення, нерівність умов діяльності комунальних і недержавних надавачів, відсутність державних ста-

¹ координаторка програми BraVo, Хмельницька обласна організація Товариства Червоного Хреста України, nmartynjuk@gmail.com, <https://orcid.org/0009-0001-4616-2844>.

ндартів для частини соціальних послуг, проблеми тарифоутворення, недостатню якість оцінювання потреб населення та нерівну фінансову й управлінську спроможність територіальних громад. Обґрунтовано необхідність завершення розроблення державних стандартів соціальних послуг, удосконалення процедури соціального замовлення, запровадження можливості передоплати та укладення багаторічних договорів, підвищення якості оцінювання потреб населення і посилення публічної звітності органів місцевого самоврядування. Зроблено висновок про доцільність поступової трансформації ролі органів місцевого самоврядування від утримувачів комунальних установ до замовників і координаторів соціальних послуг, які забезпечують рівні умови для надавачів різних форм власності та орієнтацію системи на потреби отримувачів послуг.

Ключові слова: соціальні послуги, недержавний сектор, надавачі соціальних послуг, публічне управління, територіальна громада, соціальне замовлення, реєстр надавачів, децентралізація, соціальна політика, організації громадянського суспільства, військовий стан.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Система надання соціальних послуг в Україні в частині залучення недержавного сектору як надавачів послуг перебуває на початковому етапі розвитку і потребує удосконалення та адаптації до потреб населення. Законодавче підґрунтя для залучення недержавних надавачів було закладено ще Законом України «Про соціальні послуги» 2003 року, а інститут соціального замовлення розвивається з 2013 року. Прийнятий у 2019 році новий Закон України «Про соціальні послуги» [1] суттєво оновив правову основу реформи, розширивши перелік механізмів залучення недержавного сектору та закріпивши рівний статус усіх надавачів, незалежно від форми власності. Водночас практика реалізації засвідчує, що в більшості територіальних громад основними надавачами соціальних послуг залишаються комунальні установи.

У процесі децентралізації громадам було передано повноваження та ресурси для реалізації соціальної політики. Після змін, внесених до Закону України «Про соціальні послуги» [1] у березні 2025 року, перелік базових соціальних послуг, надання яких має бути організовано на рівні громади, скорочено з 18 до 17. При цьому законодавство не зобов'язує кожен громаду надавати всі базові послуги самостійно – їхній перелік визначається на підставі оцінки потреб мешканців з урахуванням наявних ресурсів. Ситуацію суттєво ускладнює повномасштабна війна, яка з 2022 року спричинила різке зростання кількості вразливих груп населення та навантаження на систему соціального захисту, водночас обмеживши можливості громад щодо планування та фінансування соціальних послуг.

За таких умов питання залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг набуває особливої актуальності. Дефіцит власних ресурсів — кадрових, організаційних та фінансових — зумовлює об'єктивну по-

требу територіальних громад у залученні потенціалу недержавного сектору з метою забезпечення належної доступності базових і спеціалізованих соціальних послуг для населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика залучення недержавного сектору до надання соціальних послуг та розвитку ринку соціальних послуг в Україні представлена у працях українських науковців.

Прикладне дослідження співпраці громад із недержавним сектором у сфері надання соціальних послуг здійснили Н. Ломоносова, А. Хелашвілі та Ю. Кабанець [2]. Дослідження, проведене на основі інтерв'ю з представниками органів місцевого самоврядування у жовтні–листопаді 2023 року, встановило, що лише 126 із 1 471 територіальної громади України мають хоча б одну зареєстровану надавачу соціальних послуг неурядову організацію (НУО) (8,6 %). Також виявлено, що НУО переважно заповнюють прогалини в наданні тих послуг, пропозиція яких є найбільш обмеженою: тимчасовий відпочинок для осіб, що здійснюють догляд, переклад жестовою мовою, супровід під час інклюзивного навчання. Зазначені дані є найактуальнішими верифікованими кількісними відомостями щодо участі НУО у наданні соціальних послуг на рівні громад, оскільки офіційна агрегована статистика Міністерства соціальної політики України щодо структури надавачів за формою власності у відкритому доступі не публікується.

Специфіку надання інтегрованих соціальних послуг в сучасних умовах досліджували О. Лебединська, О. Іванісов та В. Лугова [3]. Науковці обґрунтували, що інтегрований підхід — комплексна стратегія, яка включає об'єктивну оцінку ресурсних можливостей особи чи сім'ї, стимулювання активної соціальної участі та міжвідомчу взаємодію, — є більш ефективним, ніж надання послуг лише одним суб'єктом, і може бути реалізований у партнерстві між комунальними та недержавними надавачами.

Питання практичного запровадження нових послуг у громадах досліджувала І. Єнгаличева [4], яка проаналізувала пілотний проєкт із запровадження соціальної послуги з формування життєстійкості у територіальних громадах — нової комплексної послуги психосоціальної підтримки, що реалізується, зокрема, через механізм державного фінансування недержавних надавачів.

Питання соціального забезпечення та проблем реалізації соціальних послуг у громадах аналізувала Н. Шматько [5]. Дослідниця акцентувала увагу на розриві між законодавчими нормами і реальними можливостями громад щодо їх виконання, що особливо стосується фінансово слабких громад. О. Паламарчук, І. Візнюк, І. Габа, С. Долинний та Л. Токар [6] у своєму дослідженні обґрунтували соціальне партнерство як стратегічний інструмент розвитку територіальних громад і наголосили, що ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з НУО потребує як нормативного закріплення, так і активної управлінської волі керівництва громад.

Розвиток інституту соціального замовлення в Україні має свою хронологію. Ще з кінця 1990-х років окремі міста застосовували цей механізм

локально — зокрема, відомий досвід міста Харкова у сфері соціального захисту населення 1997–2007 років. Проте довгий час соціальне замовлення залишалося практикою без єдиної загальнодержавної законодавчої бази. Концептуальне підґрунтя для його законодавчої інституціоналізації заклали напрацювання Національного інституту стратегічних досліджень, зокрема аналітична записка «Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі» [7], підготовлена в 2012–2013 роках. Ключовою законодавчою віхою стало ухвалення Закону України «Про соціальні послуги» [1], який уперше системно визначив поняття та статус соціального замовлення, присвятивши йому окрему статтю. Водночас науковці зазначали, що без чіткого визначення органів, відповідальних за прийняття регіональних програм соціального замовлення, та джерел їх фінансування, окремі норми закону ризикують залишитися декларативними [8; 9]. Це зумовило ухвалення підзаконних актів — зокрема, Постанови КМУ № 185 від 03 березня 2020 р. про критерії діяльності надавачів та методик оцінювання конкурсних пропозицій у межах соціального замовлення [10].

Аналіз наукових джерел [11] засвідчує, що позитивний соціальний ефект від впровадження соціального замовлення забезпечується кількома ключовими умовами: інституціоналізацією самого механізму на рівні законодавства та підзаконних актів; ефективною й скоординованою інформаційно-комунікативною взаємодією між суб'єктами соціального замовлення; відкритістю і доступністю конкурсної системи; а також розвитком локальних інституцій громадянського суспільства, здатних виступати надавачами послуг. При цьому роль органів місцевого самоврядування переважно управлінська: вони формують замовлення відповідно до виявлених потреб громади, проводять конкурсний відбір за затвердженою методикою та здійснюють моніторинг і контроль якості наданих послуг.

Водночас питання системного залучення недержавного сектору в умовах нерівних конкурентних умов, недосконалості тарифного регулювання та відсутності повного переліку державних стандартів соціальних послуг залишається недостатньо дослідженим і потребує подальшого аналізу.

Мета статті полягає у дослідженні ролі недержавного сектору у сфері надання соціальних послуг в сучасних умовах — у контексті децентралізації, реформування системи соціального захисту та повномасштабної війни — шляхом аналізу нормативно-правових засад залучення недержавних надавачів, виявлення системних проблем та обґрунтування напрямів удосконалення механізмів взаємодії органів місцевого самоврядування з організаціями недержавного сектору.

Виклад основного матеріалу дослідження. Закон України «Про соціальні послуги» [1] та інші нормативно-правові акти наділяють органи місцевого самоврядування правом залучати до надання соціальних послуг надавачів недержавного сектору. Відповідно до чинного законодавства неурядові та приватні установи й організації набувають статусу повноцінного надавача соціальних послуг, якщо їхня діяльність відповідає визначеним

критеріям і їх внесено до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг [12]. При цьому реєстрація в Реєстрі є обов'язковою лише для державних і комунальних установ, тоді як для НУО вона залишається добровільною. Як зафіксовано в дослідженні [2], це призводить до ситуацій, коли організації де-факто надають соціальні послуги, але де-юре не вважаються надавачами і не дотримуються єдиних державних стандартів.

Законодавством передбачено широкий перелік механізмів залучення НУО до надання соціальних послуг. Соціальне замовлення є основним із них і визначається ст. 26 Закону України «Про соціальні послуги» [1] як спосіб регулювання діяльності у системі надання соціальних послуг через залучення на договірній основі надавачів для задоволення потреб осіб та сімей відповідно до результатів визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці або територіальної громади. Процедура соціального замовлення передбачає оголошення конкурсу, відбір надавачів за затвердженою методикою оцінювання конкурсних пропозицій та укладення відповідного договору. Лабораторія законодавчих ініціатив у своєму дослідженні [13] характеризує соціальне замовлення як інструмент відновлення та підвищення якості соціальних послуг у громадах, що набуває особливого значення в умовах воєнного часу. Публічні закупівлі як механізм залучення НУО застосовуються відповідно до Закону України «Про публічні закупівлі» і дозволяють органам місцевого самоврядування придбавати соціальні послуги в будь-якого кваліфікованого надавача. Конкурси соціальних проєктів дають змогу фінансувати з місцевого бюджету проєктну діяльність НУО у соціальній сфері без прямого укладення договору про надання послуг. Державно-приватне партнерство забезпечує довгострокову системну співпрацю між органами місцевого самоврядування та приватним чи громадським сектором, зокрема у сфері соціальної інфраструктури. Практичне застосування зазначених механізмів ускладнюється через прогалини в нормативному регулюванні, нестачу кваліфікованих кадрів в органах місцевого самоврядування, обмежені фінансові можливості місцевих бюджетів та недостатню аналітичну спроможність громад для організації ефективного замовлення соціальних послуг.

Аналіз даних Реєстру засвідчує, що приблизно 80 % надавачів соціальних послуг належать до державного та комунального секторів. Частка недержавних надавачів не перевищує 20 %, з них приблизно 70 % зосереджені в обласних центрах [14]. Дослідження CEDOS (2024) на основі даних 2023 року [2] зафіксувало суттєвий географічний дисбаланс: у п'яти найбільших обласних центрах представлено майже стільки ж недержавних надавачів, скільки у всіх інших регіонах разом узятих, — що свідчить про те, що сільські і малі міські громади практично позбавлені доступу до потенціалу недержавного сектору.

Попри відносно невелику частку на ринку, НУО відіграють специфічну і незамінну роль, заповнюючи прогалини, яких не закривають комунальні надавачі. Дослідження [2] встановило, що саме недержавні організації переважно надають найдефіцитніші послуги: тимчасовий відпочинок для осіб, які здійснюють догляд за людьми з інвалідністю та невиліковними хворобами; переклад жестовою мовою; супровід під час інклюзивного

навчання. Це підтверджує тезу про те, що НУО і комунальні установи є не конкурентами, а взаємодоповнюючими суб'єктами системи соціальних послуг. Водночас О. Лебединська, О. Іванісов та В. Лугова [3] наголошують, що ефективна реалізація інтегрованого підходу потребує чіткої координації між різними надавачами — як комунальними, так і недержавними.

Залучення неурядових організацій до надання соціальних послуг має низку переваг порівняно з традиційною моделлю, що спирається лише на комунальні установи.

По-перше, неурядові організації вирізняються значно більшою гнучкістю та оперативністю в реагуванні на нові соціальні виклики. Це особливо наочно продемонстрував досвід 2022–2023 років, коли після початку повномасштабного вторгнення саме НУО першими розгорнули системну допомогу внутрішньо переміщеним особам та сім'ям військовослужбовців — ще до того, як відповідні комунальні служби почали адаптуватися до нових умов.

По-друге, передача частини функцій з надання послуг неурядовим організаціям дозволяє суттєво зменшити навантаження на місцеві бюджети. На відміну від комунальних установ, НУО мають можливість залучати кошти донорів, міжнародних організацій та інших позабюджетних джерел, що розширює загальний ресурс системи соціальних послуг у громаді.

По-третє, неурядові організації, як правило, більшою мірою орієнтуються на безпосередні потреби отримувачів послуг, застосовуючи партисипативні підходи до їх організації. Це забезпечує якісніший зворотний зв'язок, підвищує адресність допомоги та сприяє формуванню довіри між надавачами та отримувачами послуг.

Яскравим прикладом успішного залучення недержавного сектору є пілотний проект із запровадження послуги з формування життєстійкості, де НУО виступають безпосередніми надавачами фінансованої державою послуги психосоціальної підтримки [4]. Іншим прикладом є розпочатий у 2024 році відповідно до Постанови КМУ № 888 від 06 серпня 2024 р. експериментальний проект з організації надання внутрішньо переміщеним особам похилого віку та особам з інвалідністю послуг стаціонарного догляду й підтриманого проживання за принципом «гроші ходять за людиною» [15]. Такий підхід означає, що фінансування прив'язується не до установи, а до конкретного отримувача послуги, що стимулює конкуренцію між надавачами різних форм власності та підвищує якість послуг.

Водночас існують і суттєві ризики, пов'язані з розширенням ролі НУО. По-перше, залежність від грантового фінансування є системною: після завершення донорського проекту організація часто не може продовжувати надання послуг, а громада не має коштів підтримати напрацьований механізм [2]. По-друге, в умовах добровільної реєстрації та відсутності обов'язкового ліцензування існує ризик нерівномірної якості послуг різних НУО. По-третє, О. Паламарчук, І. Візнюк, І. Габа, С. Долинний та Л. Токар [6] фіксують ризик клієнтелістських відносин між органами місцевого самоврядування та окремими «привілейованими» організаціями за відсутності прозорих і стандартизованих процедур соціального замовлення.

Для якісного планування надання соціальних послуг та делегування їх частини недержавному сектору органи місцевого самоврядування відповідно до законодавства мають регулярно проводити оцінку потреб населення у соціальних послугах [16]. Утім, практика свідчить про те, що більшість громад або взагалі не здійснює оцінку потреб населення, або обмежується її формальним проведенням [2]. Зокрема, органи місцевого самоврядування здебільшого спираються на внутрішню адміністративну статистику щодо вже наявних отримувачів послуг, не вдаючись до повноцінних соціологічних інструментів — безпосереднього опитування мешканців чи проведення фокус-групових обговорень, — які дозволили б виявити реальний масштаб незадоволених соціальних потреб у громаді.

Ключовими причинами неналежного проведення оцінки є брак коштів на соціологічні дослідження, перевантаженість працівників структурних підрозділів органів місцевого самоврядування та недостатні знання методики її проведення [2]. Окремою проблемою є якість наявних даних: частина статистичних показників існує лише на рівні областей, а не громад, а в умовах значних переміщень населення, що тривають з 2022 року, базові демографічні дані щодо багатьох громад виявилися ненадійними. Саме тому Н. Шматко [5] наголошує на необхідності розробки спеціалізованих методик оцінки потреб для громад в умовах воєнного стану та залучення для цього НУО з відповідними аналітичними компетенціями.

Системною проблемою, яка впливає на сферу соціальних послуг на місцевому рівні, залишається значна нерівність у фінансовій та управлінській спроможності територіальних громад. Великі громади з достатнім бюджетом і кадровим ресурсом можуть досить успішно організувати процес надання соціальних послуг і паралельно вибудовувати відносини з НУО. Натомість малі, зокрема сільські громади, з об'єктивних причин позбавлені такої можливості. Ця системна проблема є наслідком децентралізації та передачі відповідальності за надання соціальних послуг майже повністю на рівень територіальних громад без достатнього вирівнювання їхньої фінансової спроможності.

На органи місцевого самоврядування законодавством покладається вся відповідальність за організацію надання соціальних послуг, але при цьому не існує дієвого механізму контролю та відповідальності за непроведення оцінки потреб та ненадання базових послуг у повному обсязі. Н. Ломоносова, А. Хелашвілі та Ю. Кабанець [2] у своєму дослідженні зафіксували, що одним із найбільших побоювань органів місцевого самоврядування щодо залучення НУО є саме питання якості послуг та наявності відповідного кадрового потенціалу в організаціях. Водночас аналогічні питання якості щодо самих комунальних надавачів залишаються поза системним контролем.

Соціальне партнерство між органами місцевого самоврядування та НУО, як зазначають О. Паламарчук, І. Візнюк, І. Габа, С. Долинний та Л. Токар [6], є ефективним інструментом лише за умови системного підходу з боку органів місцевого самоврядування: прозорих процедур конкурсного відбору, чітких критеріїв оцінки якості наданих послуг та регулярного моніторингу результатів. Відсутність цих механізмів не лише обмежує

залученість недержавного сектору, а й унеможливорює накопичення та поширення позитивного досвіду між громадами. Відтак доцільним є запровадження обов'язкової звітності органів місцевого самоврядування перед територіальною громадою про стан надання соціальних послуг, включаючи частку послуг, делегованих недержавному сектору.

Недержавний сектор цілком спроможний виконувати частину функцій із надання соціальних послуг на місцевому рівні, проте існує низка регуляторних перешкод. Розмір оплати за надання соціальної послуги встановлюється шляхом розрахунку тарифу, який формується відповідно до затверджених державних стандартів. Класифікатор соціальних послуг містить 46 послуг, проте державні стандарти надання затверджені лише для частини з них, що унеможливорює розрахунок тарифу та формування планових бюджетних витрат на решту послуг [2]. У травні 2024 року набрала чинності оновлена Постанова Кабінету Міністрів України № 486 щодо порядку регулювання тарифів на соціальні послуги [17], яка, однак, не вирішила проблеми з браком державних стандартів.

Оскільки обсяг бюджетних коштів для виплати компенсації за надані послуги формується з урахуванням фінансових можливостей місцевого бюджету, а не реальної вартості послуги, існує ризик систематичного заниження тарифу [2]. Це унеможливорює покриття повних витрат НУО, зокрема адміністративних, і є структурним фінансовим бар'єром для недержавних надавачів. Хоча законодавство передбачає рівні вимоги до державних, комунальних та недержавних надавачів соціальних послуг, але державні та комунальні надавачі послуг перебувають у більш вигідному становищі, бо мають приміщення та стабільне фінансування незалежно від обсягу і якості наданих послуг, що фактично виводить їх поза ринкові механізми та унеможливорює реальну конкуренцію.

Наслідком є те, що НУО надають перевагу залученню коштів через гранти, благодійну допомогу та інші позабюджетні джерела, а не через механізм бюджетної компенсації. Водночас О. Лебединська, О. Іванісов та В. Лугова [3] наголошують, що інтегрований підхід до соціальних послуг, який передбачає участь різних надавачів, вимагає уніфікованих стандартів якості та звітності для всіх суб'єктів незалежно від форми власності. Без єдиних стандартів будь-яке залучення НУО залишатиметься непрозорим і важко контрольованим. Паралельно з удосконаленням нормативної бази триває цифровізація сфери соціальних послуг: 27 вересня 2024 р. запрацював Соціальний вебпортал Міністерства соціальної політики (soc.gov.ua) [18], який дає змогу громадянам подавати заяви на отримання соціальних послуг онлайн, відстежувати статус звернень та повідомляти про осіб, які потребують допомоги, без обов'язкового відвідування органу соціального захисту населення. Цифровізація є важливим інструментом підвищення прозорості й доступності соціальних послуг, зокрема й тих, що надаються через механізм соціального замовлення.

Висновки. Отже, система надання соціальних послуг в Україні в частині залучення недержавного сектору перебуває на черговому етапі свого розвитку і потребує комплексного удосконалення. Основними проблемами

залишаються домінування комунальних надавачів і пов'язана з цим низька конкуренція на ринку соціальних послуг; нестабільність та обмеженість фінансування недержавних організацій; нерівність у фінансовій та управлінській спроможності територіальних громад; відсутність повного переліку державних стандартів соціальних послуг і пов'язані з цим проблеми тарифоутворення; неякісне та несистемне проведення оцінки потреб населення; недосконалість механізмів контролю та відповідальності за організацію надання соціальних послуг на місцевому рівні.

З метою удосконалення механізмів участі недержавних надавачів у наданні соціальних послуг, пропонується, по-перше, завершити розробку державних стандартів для всіх соціальних послуг, передбачених Класификатором, та уніфікувати їх для всіх форм власності надавачів; по-друге, удосконалити процедуру соціального замовлення шляхом скорочення строків конкурсного відбору, запровадження механізму передоплати та можливості укладання багаторічних договорів; по-третє, законодавчо закріпити обов'язковість проведення оцінки потреб населення із залученням аналітичного потенціалу організацій громадянського суспільства та встановити відповідальність органів місцевого самоврядування за її непроведення; по-четверте, запровадити обов'язкову публічну звітність органів місцевого самоврядування щодо стану забезпечення соціальних послуг у громаді, включаючи частку послуг, делегованих недержавному сектору.

Реалізація запропонованих змін дозволить поступово трансформувати роль органів місцевого самоврядування від утримувача комунальних установ до ефективного замовника та координатора соціальних послуг, що забезпечує реальну конкуренцію між надавачами різних форм власності в інтересах отримувачів послуг.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з виявленням чинників, що визначають успішність міжсекторальної взаємодії в територіальних громадах. З огляду на тривалі воєнні дії та перспективи повоєнного відновлення, важливим напрямом є також дослідження потенціалу недержавного сектору в забезпеченні соціальної реінтеграції ветеранів, внутрішньо переміщених осіб та інших вразливих груп населення на рівні територіальних громад.

Список використаних джерел

1. Про соціальні послуги. Закон України від 17.01.2019 р. № 2671–VIII. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/saEFd>.
2. Ломоносова Н., Хелашвілі А., Кабанець Ю. Співпраця громад із недержавним сектором у сфері надання соціальних послуг: аналітичний звіт. 2024. *Cedos*. URL: https://t.ly/8E3_A.
3. Лебединська О. С., Іванісов О. В., Лугова В. М. Специфіка надання інтегрованих соціальних послуг в сучасних умовах. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2025. Том 10. № 2. С. 38–44. <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-2-6>.

4. Єнгаличева І. Аналіз реалізації пілотного проекту із запровадження соціальної послуги з формування життєстійкості у територіальних громадах. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 1 (12). С. 291–297. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305414](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305414).
5. Шматько Н. Соціальне забезпечення та соціальні послуги в територіальних громадах: проблеми реалізації. *Економіка та суспільство*. 2022. № 34. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-34-89>.
6. Паламарчук О., Візнюк І., Габа І., Долинний С., Токар Л. Соціальне партнерство як стратегічний інструмент розвитку територіальних громад. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 2 (13). С. 97–104. [https://doi.org/10.31499/2618-0715.2\(13\).2024.316710](https://doi.org/10.31499/2618-0715.2(13).2024.316710).
7. Щодо розвитку системи надання соціальних послуг в Україні на сучасному етапі. Аналітична записка (30.10.2013). *Національний інститут стратегічних досліджень*. URL: <https://t.ly/XEEV>.
8. Кулі-Іванченко К. К. Реформування законодавства про надання соціальних послуг шляхом соціального замовлення в контексті розбудови в Україні соціальної держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75, ч. 1. С. 110–114. <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2022.75.1.18>.
9. Ковшова О. Закон про соціальні послуги: як має бути? *Місцеве самоврядування*. 2019. № 9. *Factor*. URL: <https://t.ly/c5rqL>.
10. Про затвердження критеріїв діяльності надавачів соціальних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2020 р. № 185. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/H42JL>.
11. Дударьов В. В., Попович В. М. Соціальне замовлення як інструмент підвищення ефективності надання соціальних послуг на регіональному рівні. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2019. № 2 (42). С. 11–17. [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.2\(42\).194766](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2019.2(42).194766).
12. Порядок формування, ведення та доступу до Реєстру надавачів та отримувачів соціальних послуг. Постанова Кабінету Міністрів України від 27.01.2021 р. № 99. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/KT0nM>.
13. Соціальне замовлення: інструмент для відновлення та покращення якості соціальних послуг у громадах (16.10.2023). *Лабораторія законодавчих ініціатив*. URL: <https://t.ly/G4Hxr>.
14. Фінансування соціальної сфери: хто фінансує та які процедури? (07.06.2024). *Лабораторія законодавчих ініціатив*. URL: <https://t.ly/dmPRR>.
15. Про організацію надання соціальних послуг стаціонарного догляду і підтриманого проживання внутрішньо переміщеним особам. Постанова Кабінету Міністрів України від 06.08.2024 р. № 888. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/voB9z>.
16. Про затвердження Порядку визначення потреб населення адміністративно-територіальної одиниці/територіальної громади у соціальних послугах. Наказ Міністерства соціальної політики України від 19.04.2023 р. № 130-Н. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/qAZ6Q>.
17. Про внесення змін до Порядку регулювання тарифів на соціальні послуги. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.04.2024 р. № 486. *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://t.ly/YOTUo>.

18. Соціальний вебпортал Міністерства соціальної політики України. Міністерство соціальної політики України. URL: <https://soc.gov.ua>.

Надійшла до редакції 11.06.2025
Рекомендовано до друку 20.08.2025

Natalia MARTYNIUK

(The Khmelnytskyi regional branch of the Ukrainian Red Cross)

The Role of the Non-Governmental Sector of the Social Security System in the Provision of Social Services under Modern Conditions

The current state, challenges, and prospects for engaging the non-governmental sector in the provision of social services in territorial communities of Ukraine amid decentralisation, social protection reform, and the full-scale war are examined. The legal framework governing the participation of non-governmental providers in the social services system and the principal mechanisms of their cooperation with local self-government bodies are analysed, including social contracting, public procurement, social project competitions, and public-private partnerships. It is established that, despite the legally recognised equal status of service providers regardless of their form of ownership, state and municipal institutions continue to dominate the social services system, while the potential of non-governmental organisations remains underutilised. Significant territorial disparities in the involvement of non-governmental providers and limited access to their services in small urban and rural communities are identified. The particular role of non-governmental organisations in providing scarce and specialised social services, responding promptly to emerging social challenges, and mobilising non-budgetary resources is highlighted. The main barriers to the development of the non-governmental sector are identified, including unstable funding, deficiencies in the social contracting mechanism, unequal operating conditions for municipal and non-governmental providers, the absence of state standards for certain social services, problems with tariff setting, inadequate assessment of the population's needs, and disparities in the financial and administrative capacity of territorial communities. The necessity of completing the development of state standards for social services, improving social contracting procedures, introducing advance payments and multi-year contracts, enhancing the assessment of the population's needs, and strengthening public accountability of local self-government bodies is substantiated. It is concluded that the role of local self-government bodies should gradually shift from maintaining municipal institutions to commissioning and coordinating social services, thereby ensuring equal conditions for providers of different forms of ownership and orienting the system towards the needs of service recipients.

Keywords: social services, non-governmental sector, social service providers, public administration, territorial community, social contracting, register of providers, decentralisation, social policy, civil society organisations, martial law.